

Watchmen - Alan Moore (guió) i Dave Gibbons (dibuix)

Watchmen és l'equivalent al *Quixot* dels superherois: una obra que humanitza, transcendeix i finalment alimenta el mite originari. Qualsevol lector hi pot accedir, però el perfil implícit correspon a la persona que en algun moment ha consumit còmics de superherois, i que hi retorna des de la maduresa, buscant-hi la complexitat que no oferien els mutants de Marvel.

El llibre se situa als anys vuitanta. Segons llegim, els superherois van ser il·legalitzats el 1977 després d'una protesta civil i d'una vaga de policies en protesta per algunes arbitrarietats i, possiblement, contra la competència deslleial. Alguns es reintegren a l'anonimat, altres passen a treballar a les ordres del govern, un funda una empresa multinacional, un altre segueix en actiu de manera il·legal. De fet, més que de superherois es tracta de "aventurers emmascarats", o sigui, persones desproveïdes de poders especials que a còpia de voluntat i entrenament han aconseguit dominar les arts del combat. A través de salts temporals, el lector accedeix al passat gloriós (tot i que no tant com semblava), que contrasta amb el present més aviat decadent (aquesta és la mateixa línia que més tard van explotar Disney i Pixar a *Els increïbles*). El detonant s'origina quan un antic superheroi és assassinat per un desconegut quan està sopant sol davant la televisió. El seguiran altres col·legues, antigament agrupats sota el grup de *Watchmen*, que també moren en estranyes circumstàncies.

Davant el llibre advertim, d'entrada, una distinció de magnituds: *Watchmen* supera les quatre-centes pàgines, és a dir, conté prop de tres mil vinyetes. En aquest espai, és factible narrar una història amb tots els ets i uts. I, certament, és el que fa Alan Moore (Northampton, 1953). Els seus herois no presenten només la cara pública, que és més aviat la que menys li interessa, sinó la privada. Així, coneixem la seva infantesa, les seves preferències polítiques, els seus dilemes morals, els seus problemes sexuals, les seves llacunes legals, les seves mancances d'independència, les seves debilitats i contradiccions i, per damunt de tot, els problemes causats per la seva doble identitat. Al marge de la problemàtica personals dels superherois, però, el llibre només es pot entendre si tenim en compte la política bipolar de l'època. Altrament, Alan Moore no defuig qüestions que cauen dins les coordenades de la política, l'economia, la ciència o la filosofia.

Però potser el que sorprèn més de *Watchmen* és el mostrari de recursos narratius. A part de mitja dotzena de protagonistes que entrellacen les seves vides al llarg del

llibre, hi ha una sèrie de personatges secundaris recurrents que tenen un cert paper en la trama principal, com ara el psicòleg que tracta un dels superherois, la taxista que un dia el transporta, o una colla de delinqüents juvenils que actuen en el mateix barri. Un altre personatge d'aquesta mena és el quiosquer, que, a part de vendre el diari a un dels superherois, presta un còmic de pirates a un noi que no té prou diners per comprar-lo, i que el llegeix al carrer mateix. Més endavant, el còmic que llegeix el noi s'intercala amb la trama principal en dos nivells: en primer lloc, l'autor d'un còmic es convertirà en un personatge de l'altre; en segon lloc, la història dels pirates funciona com a metarelat que facilita la clau interpretativa de la història principal.

Ara bé, Alan Moore no es conforma amb l'escriptura del guió del còmic, sinó que intercala dotze textos d'una certa llargada que aporten noves perspectives biogràfiques a la trama. D'aquesta manera podem accedir a alguns capítols de les memòries d'un superheroi retirat, a la documentació policial sobre un altre, a fragments d'un àlbum de retalls, a una entrevista periodística, a correspondència comercial, als articles d'una publicació d'ultradreta que clama pel retorn dels superherois. Cadascun d'aquests textos no és tan sols una convincent exhibició de pastitx literari (per exemple, l'entrevista es pot entendre com una paròdia de les que publica la revista *Rolling Stone*), sinó que aporta una nova profunditat a la història principal. Alan Moore no només es mou amb comoditat pel flashback, la narració en paral·lel, el perspectivisme i la metaficció, sinó que inclou citacions pertinents d'autors tan diferents com C. G. Jung o Bob Dylan. Albert Einstein serveix per abordar la concepció del temps pròpia d'un mutant, mentre que un vers de William Blake que parla de la simetria serveix d'epígraf a un capítol capicua.

“Quis custodiet ipsos custodes?”, plantejava Juvenal: qui vigila els vigilants? Aquesta pregunta, que resulta clau en la crítica de qualsevol mecanisme repressiu, és un dels temes del llibre. És el mateix que recorria *V de Vendetta*, un altre còmic d'Alan Moore que els germans Wachowski (els creadors de *Matrix*) van convertir en una pel·lícula que el guionista va qualificar de “porqueria”. Altres guions d'aquest autor que han estat traslladats al cinema són *La Lliga dels Homes Extraordinaris* i *From Hell*. De moment, ningú ha gosat abordar *Watchmen*: potser se n'han desdit només de pensar en el cost de les imatges apocalíptiques o de les escenes situades al planeta Mart.

Pel que fa als dibuixos de Dave Gibbons, incorporen una estètica retro que recorda els còmics dels anys quaranta. El lector ocios tindrà oportunitat de descobrir en moltes vinyetes elements significatius situats en segon pla --com ara símbols, llibres o

programes de televisió--, molts dels quals van sorgir de la iniciativa del dibuixant. L'edició catalana inclou un *making of* amb les instruccions del guionista i els esbossos del dibuixant, que permeten fer-nos càrrec de l'espai que separa la idea de la realització final.

Vint anys després d'aparèixer, *Watchmen* continua sent la demostració que, a partir dels recursos de la cultura pop, es poden fer aportacions valuoses a l'àmbit de la narrativa. No es tracta d'escriptura automàtica ni de les incursions d'un diletant, sinó d'un autor dotat i ambiciós, que ha decidit desenvolupar les seves idees en el gènere del còmic de la mateixa manera que altres creadors opten pel teatre, la novel·la o el cinema. El seu objectiu de crear "una *Moby Dick* de superherois" no sembla gens desencaminat.